

Groot carnaval in de Kunstwereld

Han van Meegeren schilderde Johannes Vermeer's beste doek

Gisteren werd door „Herrijzend Nederland” een bericht wereldkundig gemaakt, dat een ieder, die ook maar eenigermate op kunstgebied georiënteerd is, volkomen met stomheid zal hebben geslagen. Mocht dit bericht inderdaad op waarheid berusten, en het ziet er naar uit, dat dit het geval zal zijn, dan zal deze Vermeer-vervalsching de grootste sensatie op kunstgebied van deze eeuw zijn.

Wat is namelijk het geval? In 1937 werden een drietal schilderijen van Johannes Vermeer ontdekt, w.o. „Jezus in Emmaus” en „De Voetwassing”. Dit was zooals deskundigen het noemden een van de grootste kunsthistorische evenementen van de laatste tientallen jaren. De doeken van onze 17de eeuwse Vermeer, wellicht na Rembrandt onze grootste schilder, brachten dan ook fabelachtige prijzen op. „De voetwassing” werd bijvoorbeeld verkocht voor anderhalf miljoen gulden. Immers schilderijen van Vermeer zijn uiterst zeldzaam en op de gansche wereld zijn er slechts eenige tientallen te vinden. Onze musea hadden eenige van de schoonste in hun bezit. Zoo hingen in het Rijksmuseum o.m. „de Keukenmeid”, „de Brief” en het beroemde „Straatje”. Het Mauritshuis in den Haag bezat het heerlijke „Gezicht op Delft”. Toen nu in '37 de drie schilderijen van Vermeer ontdekt werden, kocht het museum Boymans in Rotterdam het schilderij „Jezus in Emmaus”. Het doek beeldt uit die Bijbelsche episode, verhaald in het 24ste hoofdstuk van Lucas' evangelie: hoe de herrezen Christus zich voegt bij twee mannen, die op weg zijn naar Emmaus, een vlek in de buurt van Jeruzalem. Zij herkennen hem niet voordat Hij, met hen zittend aan een avondmaal het brood breekt en het hun geeft. Dan worden hunne oogen geopend en verrukt zien zij Hem aan”. Dit stuk werd opgehangen in een rustig kabinetje van museum Boymans en werd beschouwd als de parel van het museum. Een zeer bekend criticus, schreef over dit schilderij: „Het stuk toont Vermeer van zijn besten kant. Er bestaat geen tweede voorstelling van dit verhaal, die zoo is doorleefd en zoozeer van allen opsmuk ontdaan. Iederen keer, dat men het werk aanschouwt, is de indruk dieper en sterker. Hier beleven wij het wonder van een voorstelling, die in alle deelen voor ons staat in tastbare realiteit en die toch is opgeheven in een sfeer, ver uitgaande boven de uiterlijke verschijning van menschen en dingen”. En een zeer kunstzinnig en bovendien fijngevoelig journalist schreef de volgende impressie van dit doek: „Ge zet u voor dit schilderij neer en begint te kijken. Er gaat iets wonderlijks gebeuren. De wereld verdwijnt uit uw gezicht. Gedwongen door de visionnaire macht van den kunstenaar, ziet ge alleen nog maar dit eene simpele, maar boven alle aardsheid verheven tafreel, waarin leven en dood beide, overwonnen zijn”. Dit werd over het schilderij „Jezus in Emmaus” geschreven.

En gisteren kwam het bericht, dat dit schilderij en ook de andere Vermeer's zeer waarschijnlijk vervalschingen zijn. Vervalschingen van een bekend hedendaagsch Nederlandsch schilder, namelijk van Han van Meegeren. Deze werd in 1889 in Deventer geboren en genoot vooral als teekenaar in kunstkringen groote bekendheid. Van sommige zijner teekeningen, zooals bijvoorbeeld van het ranke, subtiele „hertje”, hangen ontelbare reproducties in de Nederlandsche huiskamers. Van Meegeren schijnt reeds een volledige bekentenis afgelegd te hebben. Men noemt deze schilder nu een fantast met een vreemde rancune tegen musea. Het is heel goed mogelijk, dat van Meegeren een fantast is, maar welk een grootsche ironie, welk een machtige, heerlijke satire ligt achter dit alles verscholen. Dit teruggrijpen naar een naam en een kunst van eeuwen geleden om erkend te worden als een ziener, als een door God begenadigd kunstenaar. Indien van Meegeren werkelijk deze doeken, deze schilderijen in de stijl van Johannes Vermeer op zijn naam heeft staan, dan zal hij wellicht eenige maanden of jaren gevangenisstraf of een hooge geldboete toegedeeld krijgen, maar tevens zal van Meegeren zeer waarschijnlijk wereldberoemd sterven. Tenminste indien de kunstdeskundigen zich niet voor eeuwig blameeren willen en nu plots een gansch ander en minder enthousiast oordeel over deze doeken ten beste zullen geven. Neen, laten we liever erkennen, dat van Meegeren kunst van zeer hoog gehalte geschapen heeft. Het feit, dat deze schilderijen als Vermeer's de wereld ingingen, blijft afkeurenswaardig, maar deze geheele mystificatie kunnen wij niet anders qualificeeren dan een machtig, satyrisch kunstcarnaval.

We willen deze regelen besluiten met een citaat van dezelfde journalist, dien wij reeds hierboven aanhaalden. Dit citaat is niet als een critische bespotting bedoeld. Dit schilderij van de „Emmausgangers” is inderdaad schoon en de hieronder volgende schoonheidsontroering is echt geweest. „Vermeer's Emmausgangers is aangekocht voor het museum Boymans. Zoo zal dus dit schilderij in een rustig kabinetje veilig omsloten door de museummuren blijven staan, een staag schijnend juweel, zichzelf genoeg. En de wereld zal er aan voorbij golven of stormen. Het zal lichtende dag en donkere nacht er om heen worden, sterren zullen er als immer onaan doenlijk op neer blikken.... Wat deert het dit werk en den Geest waaruit het is ontsproten? Maar de menschen zullen er heen tigen als Emmausgangers en zij zullen er door ontdaan, getroffen en verteederd worden. Een wonderlijk verlangen zal in hen rijzen en zij zullen er hun vermoeide harten aan ontsteken. Zal dit dan niet het schoonste loon zijn voor den zienerschilder?”

Voelt ge de ironie, lezers, van deze ansche historie, indien een man als van Meegeren in de gevangenis terecht komt? H. A.